

УДК 332

Юрченко Оксана Володимирівна

асистент кафедри бухгалтерського обліку

Центральноукраїнського національного технічного університету

Юрченко Оксана Владимировна

ассистент кафедры бухгалтерского учета

Центральноукраинского национального технического университета

Yurchenko Oksana

Assistant of the Department of Accounting

Central Ukrainian National Technical University

**КІЛЬКІСНІ ІНДИКАТОРИ РИЗИКУ В СИСТЕМІ
ПРОГНОЗУВАННЯ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА
ЗАХІДНИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ
КОЛИЧЕСТВЕННЫЕ ИНДИКАТОРЫ РИСКА В СИСТЕМЕ
ПРОГНОЗИРОВАНИЯ ТРАНСГРАНИЧНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА
ЗАПАДНЫХ РЕГИОНОВ УКРАИНЫ
QUANTITATIVE RISK INDICATORS IN THE SYSTEM OF
FORECASTING THE CROSS-BORDER COOPERATION OF
WESTERN REGIONS OF UKRAINE**

Анотація. У статті обґрунтовано авторська позиція, що найефективніший сценарій співвідношення експорту та імпорту в транскордонної торгівлі західних регіонів досягається за умови, що вся система показників, що характеризують економічну систему знаходиться в межах своїх порогових допустимих значень. Наведене авторське тлумачення категорії «порогові допустимі значення» обсягів експорту та імпорту регіону. Для проведення аналізу регіональних експортно-

імпортних операцій запропоновано ряд індикаторів регіональної зовнішньої торгівлі. У статті наведено узагальнену схему процесу знаходження області допустимого ризику імпорто-експортних потоків регіону, що містить у собі алгоритм дій для проведення кількісного аналізу ризику та знаходження граничних меж зовнішньоторговельних потоків західних областей України та визначення області порогових значень ризик-індикаторів зовнішньоторговельних операцій західних регіонів України. У статті наведено рекомендації щодо покращення процесу зовнішньоторговельних транскордонних операцій західного регіону та для розрахунку прогнозних орієнтирів регіонального експорту та імпорту-основних складових зовнішньоторговельних транскордонних відносин. Запропоновано функціональний пакет регіонального ризик – менеджменту з розробки прогнозних індикативних орієнтирів обсягів зовнішньоторговельних операцій з експорту та імпорту товарів і послуг в транскордонної зовнішньої торгівлі західних регіонів України.

Ключові слова: *західний регіон, транскордонне співробітництво, регіональний експорт, регіональний імпорт, економічні ризики, прогнозування, порогове значення показника, ризик-індикатор.*

Анотація. *В статье обоснованно авторская позиция, что самый эффективный сценарий соотношение экспорта и импорта в трансграничной торговле западных регионов достигается при условии, что вся система показателей, характеризующих экономическую систему находится в пределах своих пороговых допустимых значений. Приведенное авторское толкование категории «пороговые допустимые значения» объемов экспорта и импорта региона. Для проведения анализа региональных экспортно-импортных операций предложен ряд индикаторов региональной внешней торговли. В статье приведено обобщенная схема процесса нахождения области допустимого риска*

импорто-экспортных потоков региона, включает в себя алгоритм действий для проведения количественного анализа риска и нахождения предельных границ внешнеторговых потоков западных областей Украины и определения области пороговых значений риск-индикаторов внешнеторговых операций западных регионов Украины. В статье приведены рекомендации по улучшению процесса внешнеторговых трансграничных операций западного региона и для расчета прогнозных ориентиров регионального экспорта и импорта-основных составляющих внешнеторговых трансграничных отношений. Предложено функциональный пакет регионального риск-менеджмента по разработке прогнозных индикативных ориентиров объемов внешнеторговых операций по экспорту и импорту товаров и услуг в трансграничной внешней торговле западных регионов Украины.

Ключевые слова: *западный регион, трансграничное сотрудничество, региональный экспорт, региональный импорт, экономические риски, прогнозирования, пороговое значение показателя, риск-индикатор.*

Summary. *The article substantiates the author's position that the most effective scenario of export-import ratio in cross-border trade in the western regions is achieved, provided that the whole system of indicators characterizing the economic system is within its thresholds. The author's interpretation of the category "thresholds" for the volume of exports and imports of the region. A number of regional foreign trade indicators have been proposed to analyze regional export-import operations. The article presents a generalized scheme of the process of finding the area of tolerable risk of import-export flows of the region, which contains an algorithm of actions for conducting quantitative analysis of risk and finding boundaries of foreign trade flows of western regions of Ukraine and determining the threshold values of risk indicators of foreign*

trade. The article provides recommendations for improving the process of foreign trade transborder operations in the western region and for the calculation of forecast targets for regional exports and imports, the main components of foreign trade exports. in the cross-border foreign trade of the western regions of Ukraine.

Key words: *western region, cross-border cooperation, regional exports, regional imports, economic risks, forecasting, indicator threshold, risk indicator.*

Постановка проблеми. Наукове передбачення економічного майбутнього розвитку транскордонного співробітництва західних регіонів України відбувається завдяки наявності системи довгострокового планування та прогнозування економічного розвитку регіону на засадах досягнення сталості економічного розвитку. При розробці довгострокових програм розвитку обов'язковим є врахування прогнозних орієнтирів з ризиків або ризик-індикаторів в сфері зовнішньоторговельної транскордонної діяльності.

Аналіз останніх публікацій. Оцінка рівня економічного ризику експортно-імпортних операцій регіону є одним з найважливіших напрямів дослідження ризикології. Питанням ризикології присвячені праці українських та зарубіжних вчених: Альгіна А.П. [8], Балабанова І.Т. [9], Бланка І.А. [10], Гафта М.Г. [11], Дюбуа Д. [12], Прад А. [12], Кардаша В.А. [13], Кернес К. [20], Кофмана А. [14], Льюїса Р.Д. [15], Портера М. [16], Поспелова Г.С. [17], Рогова М.А. [18], Роуза П.С. [19], Сааті Т. [20], Фішберна П.С. [21], Хакена Г. [22], Юдіна Д.Б. [23] та ін.

Відомо, що ризики зовнішньоторговельних операцій регіону корелюють з розмірами експорту і імпорту, внутрішніми цінами, зміною курсів національних валют, процентними ставками, об'ємами сукупного попиту і ВВП, рівнями зайнятості і в цілому впливають на

макроекономічну рівновагу і сталий регіональний розвиток Дану тематику досліджують у своїх працях такі українські вчені, як Вітлінський В.В. [5; 6; 7], Ястремський О.І. [24], Маханець Л. Л. [5], Блудова Т.В. [1; 2], Манжос Т.В. [1; 2], Комар Ю. М. [25], Громоздова Л. В. [25] та інші.

Формулювання цілей статті. Метою статті є обґрунтування ідеї про те, що при прогнозуванні в західних регіонах України економічних ризиків в транскордонної зовнішньоекономічній діяльності і для проведення кількісного аналізу ризику, корисним є використання методики знаходження граничних меж регіональних зовнішньоторговельних потоків та визначення області допустимих порогових значень ризик-індикаторів обсягів зовнішньоторговельних операцій

Виклад основного матеріалу. Як показують дослідження і практичний досвід, методика дій щодо прогнозних розрахунків обсягів експортно-імпортних операцій транскордонної торгівлі західних регіонів з сусідніми країнами повинна включати [1; 2]:

- аналіз даних про поточний стан транскордонних експортно-імпортних операцій регіону в розрізі традиційно задіяних (та доданих в поточному періоді) галузей – розрахункові коефіцієнти, абсолютні прирощення, загальний обсяг регіонального експорту, загальний обсяг регіонального імпорту, сальдо на кінець даного поточного періоду;
- агрегацію даних про поточний стан експортно-імпортних операцій по галузях;
- дані про поточний стан відтворювальних секторів транскордонного співробітництва;
- підготовку прогнозу складових кінцевого попиту і пропозиції, зовнішньої кон'юнктури - сумарного особистого, суспільного і державного споживання,- відношення цін підприємств - експортерів до цін на зовнішньому ринку зони транскордонного співробітництва та цін імпорту до цін вітчизняних товарів імпортозаміщення;

- розрахунок необхідних структурних змін в економіці регіону в розрізі секторів забезпечення експорту;
- прогноз експорту в розрізі галузей, прогноз співвідношення експортних і імпортних цін зовнішнього ринку в розрізі галузей;
- розрахунок детальних структурних змін економіки регіону в розрізі галузей.

На нашу думку, із пріоритетних напрямів подолання регіональних економічних ризиків у сфері транскордонного співробітництва можна виділити наступні:

- забезпечення сталості соціально-економічного розвитку регіонів, їх спроможності до постійного відновлення та самовдосконалення в сфері транскордонного співробітництва ;
- здійснення на інноваційній основі структурної перебудови економіки регіонів з урахуванням особливостей їх експортно-імпортного потенціалу;
- удосконалення фінансових валютних та міжбюджетних відносин,
- вироблення чітких критеріїв і механізмів надання державної підтримки розвитку транскордонного співробітництва регіонів з сусідніми країнами -членами ЄС;
- удосконалення системи державного децентралізованого розподілу бюджетного фінансування.

У загальному випадку будь-яка складна система характеризується сукупністю показників. Отримувані значення модельованих для прогнозних розрахунків величин вже самі по собі характеризують стан динаміки розвитку транскордонних відносин регіону з партнерами зарубіжжя – економічними суб'єктами, що розташовані по інший бік кордону. У практиці, частіше за все розглядаються, усереднені на стандартному інтервалі, у поточному році, економічні показники транскордонного співробітництва регіону [1; 2].

Нами пропонується, враховуючи той факт, що показники є розмірними величинами, розраховувати показники як деяке порогове значення тієї ж розмірності. Іноді є сенс нормувати не самі показники-нормативи (порогове значення), а коефіцієнти, що їх характеризують [1; 2]. При наявності якісного критеріального набору показників підвищується якість прийняття управлінських рішень, оскільки менеджмент визначається саме ними.

Нами пропонується: за найвищу ступінь ефективного економічного розвитку транскордонного співробітництва регіону вважати таку, коли вся система показників знаходиться в межах своїх порогових значень, причому величина відхилення від цих індикаторів, наприклад тих, що характеризують зовнішньоторговельні операції, характеризує стан регіону як задовільний, або передкризовий, кризовий, критичний [1; 2].

Зауважимо, що однією з функцій управління фінансовим ризиком зовнішньоторговельних транскордонних операцій регіону є прогнозування. Це обумовлене наступним:

- по-перше, це пов'язано з тим, що економічний ризик зовнішньоторговельних транскордонних операцій регіону має фінансові наслідки;
- по-друге, прогнозування важливо тому, що обсяг доступних фінансових ресурсів суттєво впливає на вибір методу та ефективності управління ризиком зовнішньоторговельних транскордонних операцій регіону.

На рис.1 приведена узагальнена схема процесу знаходження області допустимого ризику імпорто-експортних потоків регіону.

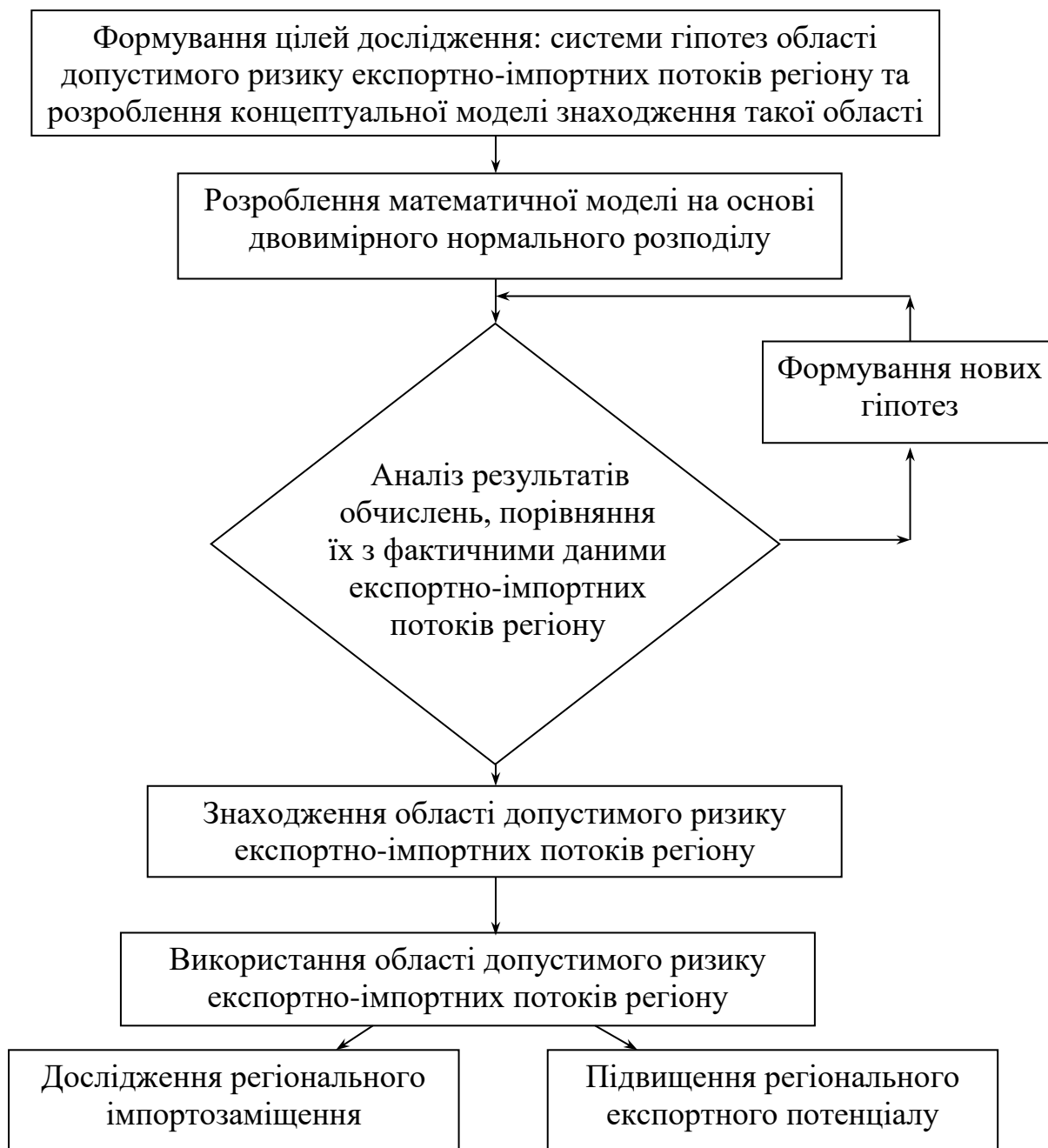

Рис. 1. Узагальнена схема процесу знаходження області допустимого ризику імпорто-експортних потоків регіону

Джерело: розроблене автором на основі [1; 2]

Висновок з даного дослідження і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Для того, щоб обрати один з альтернативних інструментів і варіантів дій, може бути запропонований алгоритм фінансового управління регіональними ризиками [6; 7]:

- 1) сформулювати ціль дій;

- 2) синтезувати критерій — правило вибору найкращого варіанта дій з низки можливих;
- 3) провести аналіз зовнішнього середовища регіону, в якому проводиться операція чи функціонує система для виокремлення можливих джерел ризику та об'єктів, вразливих щодо ключових чинників ризику;
- 4) оцінити частоту появи джерела ризику для окремих елементів регіональної системи;
- 5) розробити прогноз — оцінити ймовірність страхового випадку і середні можливі збитки у кожному зі страхових випадків; оцінити фінансові витрати на те, щоб знизити ступінь ризику, використовуючи сформований критерій оптимізувати розподіл фінансових ресурсів між заходами щодо усунення окремих джерел ризику та зниження ступеня ризику через зменшення інтенсивності вражаючих чинників чи вразливості об'єктів, а також компенсації збитків ризику;
- б) оцінити рівень безпеки і достатність вжитих заходів.

Якщо буде визнана недостатність заходів щодо попередження і зниження ступеня економічного ризику, то потрібно своєчасно оцінити доступні фінансові ресурси, які можуть бути компенсовані системою страхування.

Література

1. Блудова Т. В., Манжос Т. В., Черевко Д. Р. Знаходження сфери допустимого ризику регіональних експортно-імпортних операцій // Формування ринкової економіки. К.: КНЕУ, 2009. Вип. 22. С. 676-685.
2. Блудова Т.В., Манжос Т.В. Застосування двовимірного нормального закону до визначення області порогових значень показників зовнішньоекономічного розвитку регіону // Економіка: проблеми теорії та практики. ДНУ. Дніпропетровськ, 2009. Вип. 252. С. 820-826.

3. Буглай Н. Особливості й перспективи функціонування єврорегіонів України // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. Вип. 17: Міжвідомчий збірник наукових праць / Відп. ред. С.В. Віднянський, К.: Ін-т історії України НАН України, 2008. 355 с.
4. Варварюк Є.О., Ясинська В.М. Товарні відносини Чернівецької області із закордонними партнерами. URL:
http://www.rusnauka.com/16_ADEN_2010/Economics/68475.doc.htm.
5. Вітлінський В. В., Маханець Л. Л. Ризикологія в зовнішньоекономічній діяльності. Навч. посіб. К.: КНЕУ, 2007..432с.
6. Вітлінський В. В. Аналіз, моделювання та управління економічними ризиками: Навч.-метод. посіб. длясамост. вивч. дисц. / В. В. Вітлінський, П. І. Верченко. К.: КНЕУ, 2000. 292 с.
7. Вітлінський В. В. Аналіз, оцінка і моделювання економічного ризику. К.: ДЕМІУР, 1996. 212 с.
8. Альгин А.П. Грани экономического риска. М.: Знание, 2001. 64 с.
9. Балабанов, И.Т. Основы финансового менеджмента. Как управлять капиталом ?. М.: Финансы и статистика, 1995. 384 с.
- 10.Бланк И.А. Антикризисное финансовое управление предприятием. Киев: Эльга; Ника-Центр; 2006. 672 с.
- 11.Гафт М.Г. Принятие решений при многих критериях. М.: Знание, 1979.
- 12.Дюбуа Д., Прад А. Теория возможностей. Приложения к представлению знаний в информатике. М.: Радио и связь, 1990.
- 13.Кардаш В.А. Экономика оптимального риска в АПК: теория и методы. М.: Наука, 2008. 215 с.
- 14.Кофман А. Введение в теорию нечетких множеств / Кофман А. М.: Радио и связь, 1982. 432 с.
- 15.Льюис Р.Д. Игры и решения / Р.Д. Льюис, Х. Райфа. М., 1961. 642 с.

16. Портер М. Международная конкуренция: Пер. с англ. / Под ред. и с предисловием В. Д. Щетинина. М.: Международные отношения, 1993. 103 с.
17. Поспелов Г.С., Ириков В.А. Программно-целевое планирование и управление. М.: Сов. Радио, 1976. 104 с.
18. Рогов М. А. Риск-менеджмент: Финансы и статистика. 2001. С. 118-124.
19. Роуз, П.С. Банковский менеджмент. 2-е изд. / П.С. Роуз. М.: ДЕЛО, 1997. 106 с.
20. Саати Т., Кернс К. Аналитическое планирование. Организация систем: Пер. с англ. М.: Радио и связь, 1991. 224 с.
21. Фишберн П.С. Теория полезности для принятия решений. М.: Наука, 1978. 308 с. 109 с.
22. Хакен Г. Тайны природы. Синергетика: учение о взаимодействии. Москва, Ижевск: Институт компьютерных исследований, 2003. 110 с.
23. Юдин Д.Б. Математические методы управления в условиях неполной информации. М: "Советское радио". 1991. 112 с.
24. Ястремський О.І. Моделювання економічного ризику. К.: Либідь, 1992. 113 с.
25. Комар Ю. М., Громоздова Л. В., Громоздов В. В. Кластер як інструмент оптимізації україно-європейських відносин. Монографія «Формування транспортно-логістичних кластерів в Україні». Познань 2020. С. 150-159.

References

1. Bludova T. V., Manzhos T. V., Cherevko D. R. Znakhodzhennia sfery dopustymoho ryzyku rehionalnykh eksportno-importnykh operatsii // Formuvannia rynkovoi ekonomiky. K.: KNEU, 2009. Vyp. 22. S. 676-685.

2. Bludova T.V., Manzhos T.V. Zastosuvannia dvovymirnoho normalnoho zakonu do vyznachennia oblasti porohovykh znachen pokaznykiv zovnishnoekonomichnoho rozvytku rehionu // *Ekonomika: problemy teorii ta praktyky*. DNU. Dnipropetrovsk, 2009. Vyp. 252. S. 820-826.
3. Buhlai N. Osoblyvosti y perspektyvy funktsionuvannia yevrorehioniv Ukrainy // *Mizhnarodni zv'iazky Ukrainy: naukovi poshuky i znakhidky*. Vyp. 17: *Mizhvidomchyi zbirnyk naukovykh prats / Vidp. red. S.V. Vidnianskyi, K.: In-t istorii Ukrainy NAN Ukrainy, 2008. 355 s.*
4. Varvariuk Ye.O., Yasynska V.M. Tovarni vidnosyny Chernivetskoï oblasti iz zakordonnyimi partnerami. URL: http://www.rusnauka.com/16_ADEN_2010/Economics/68475.doc.htm.
5. Vitlinskyi V. V., Makhanets L. L. Ryzkykolohiia v zovnishnoekonomichnii diialnosti. *Navch. posib.* K.: KNEU, 2007..432s.
6. Vitlinskyi V. V. Analiz, modeliuвання ta upravlinnia ekonomichnymy ryzykamy: *Navch.-metod. posib. dljasamost. vyvch. dysts. / V. V. Vitlinskyi, P. I. Verchenko. K.: KNEU, 2000. 292 s.*
7. Vitlinskyi V. V. Analiz, otsinka i modeliuвання ekonomichnoho ryzyku. K.: DEMIUR, 1996. 212 s.
8. Alhyn A.P. Hrany ekonomicheskoho ryska. M.: Znanye, 2001. 64 s.
9. Balabanov, Y.T. Osnovy fyansovoho menedzhmenta. Kak upravliat kapitalom ?. M.: Fynansy y statystyka, 1995. 384 s.
10. Blank Y.A. Antykryzysnoe fyansovoe upravlenye predpriyatiem. Kyev: Ælha; Nyka-Tsentr; 2006. 672 s.
11. Haft M.H. Pryniatyte reshenyi pry mnohykh kryteriakh. M.: Znanye, 1979.
12. Diubua D., Prad A. Teoryia vozmozhnostei. Prylozheniya k predstavleniyu znanyi v ynformatyke. M.: Radyo y sviaz, 1990.
13. Kardash V.A. Ekonomyka optymalnoho ryska v APK: teoryia y metody. M.: Nauka, 2008. 215 s.

14. Kofman A. Vvedeniye v teoriyu nechetkykh mnozhestv / Kofman A. M.: Radyo y sviaz, 1982. 432 s.
15. Liuys R.D. Yhry y resheniya / R.D. Liuys, Kh. Raifa. M., 1961. 642 s.
16. Porter M. Mezhdunarodnaia konkurentsyya: Per. s anhl. / Pod red. y s predyslovyem V. D. Shchetynyna. M.: Mezhdunarodnye otnosheniya, 1993. 103 s.
17. Pospelov H.S., Yrykov V.A. Prohrammno-tselevoe planirovaniye y upravleniye. M.: Sov. Radyo, 1976. 104 s.
18. Rohov M. A. Rysk-menedzhment: Fynansy y statystyka. 2001. S. 118-124.
19. Rouz, P.S. Bankovskiy menedzhment. 2-e yzd. / P.S. Rouz. M.: DELO, 1997. 106 s.
20. Saaty T., Kerns K. Analytycheskoe planirovaniye. Orhanyzatsyya system: Per. s anhl. M.: Radyo y sviaz, 1991. 224 s.
21. Fyshbern P.S. Teoriya poleznosti dlia pryniatiya resheniya. M.: Nauka, 1978. 308 s. 109 s.
22. Khaken H. Tainy pryrody. Synerhetyka: uchenye o vzaymodeistviy. Moskva, Yzhevsk: Ynstytut kompiuternykh yssledovaniy, 2003. 110 s.
23. Yudyn D.B. Matematycheskiye metody upravleniya v usloviyakh nepolnoi ynformatsyy. M: "Sovetskoe radyo". 1991. 112 s.
24. Yastremskiy O.I. Modeliuvaniya ekonomichnoho ryzyku. K.: Lybid, 1992. 113 s.
25. Komar Yu. M., Hromozdova L. V., Hromozdov V. V. Klaster yak instrument optymizatsii ukraino-ievropeiskykh vidnosyn. Monohrafiia «Formuvanniya transportno-lohistychnykh klasteriv v Ukraini». Poznan 2020. S.150-159.